

U 4/2013 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta neuvoston asetuksen muuttamisesta (*menettelyasetus*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti lähetetään eduskunnalle komission 6 joulukuuta 2012 julkaisema ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan yhteisön perustamis-

sopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 muuttamisesta (KOM (2012) 725 lopullinen) ja ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 14 päivänä helmikuuta 2013

Työministeri *Lauri Ihalainen*

Hallitussihteeri Tarja Sinivuori-Boldt

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

MUISTIO EU/2012/1763
6.2.2013

KOMISSION EHDOTUS NEUVOSTON ASETUKSEKSI EUROOPAN YHTEISÖN PERUSTAMISSOPIMUKSEN 93 ARTIKLAN SOVELTAMISTA KOSKEVISTA YKSIKOTYISKOHTAISISTA SÄÄNNÖISTÄ ANNETUN ASETUKSEN (EY) N:O 659/1999 MUUTTAMISESTA

1 Ehdotuksen tausta

Yrityksille myönnettäviä valtiontukia koskevat periaatteet määritellään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 ja 108 artikloissa. SEUT -sopimuksen ohella EU:n valtiontukisääntely muodostuu muun muassa lähes neljästäkymmenestä Euroopan komission antamasta asetuksesta, puitteista ja suuntaviivoista sekä kahdesta neuvoston antamasta asetuksesta. Nykyisten aineellisten sääntöjen ja menettelyllisten puitteiden monimutkaisuus on havaittu ongelmalliseksi valtiontukivalvonnan kannalta. Komissio aloitti keväällä 2012 valtiontukisääntelyn uudistustyön (KOM(2012) 209 lopullinen), jonka yhteydessä suurinta osaa näistä säännöksistä tullaan uudistamaan.

Uudistuksen tavoitteena on ensinnäkin muuttaa valtiontukisääntelyä siten, että valtiotuella edistetään talouskasvua Eurooppa 2020 - tavoitteiden mukaisesti. Toiseksi uudistuksella tavoitellaan valtiontukivalvonnan painopisteen siirtämistä eniten kilpailua vääristäviin tapauksiin sisämarkkinoilla. Uudistuksen kolmantena tavoitteena on virtaviivaistaa valtiontukisääntöjä ja nopeuttaa komission päätöksentekomenettelyä.

Neuvoston antaman menettelyasetuksen (EY) N:o 659/1999 (jäljempänä menettelyasetus) uudistamisella on keskeinen rooli tässä laajassa uudistustyössä. Menettelyasetuksessa säädetään mm. komission toimivallasta ja määritellään komission velvollisuus tutkia sille tehty valtiontukikantelut. Valtiontukien valvonnan uudistamista tarvitaan komission valvontatoimien laadun parantamiseksi ja

valvonnan muokkaamiseksi sellaiseksi välineeksi, jolla voidaan edistää julkisten varojen järkevää käyttöä kasvupainotteisissa politiikoissa ja rajoittaa tasapuolisia toimintaedellytyksiä heikentäviä kilpailun vääristymiä sisämarkkinoilla.

Menettelyasetuksen uudistuksella pyritään lyhentämään valtiontukikanteluiden käsittelyiden liian pitkäksi muodostunutta kestoja komissiossa sekä varmistamaan, että komissio kohdistaa resurssinsa niiden kanteluiden käsittelyyn, joilla voidaan arvioida olevan eniten kilpailun kannalta haitallisia vaikutuksia. Komission mukaan kanteluiden pitkät käsittelyajat johtuvat mm. siitä, että komissiolle tehdään vuosittain noin 300 uutta kantelua. Jotta komissio pystyisi lyhentämään käsittelyaikoja, sen tulisi voida priorisoida tutkittavaksi otettavat kantelut sekä nopeuttaa niihin liittyvän tiedonhankintaa. Nykyisin komission on tutkittava kaikki mahdollista laitonta tukea koskevat väitteet ja tehtävä niistä päätös. Komissiolla ei ole toimivaltaa vahvistaa prioriteetteja kantelujen käsittelyä varten. Komissio ei myöskään aina pysty saamaan osapuolilta täydellisiä eikä oikeita tietoja, mikä voi hidastaa menettelyjä. Ehdotuksen mukaan komissiolla olisi oltava nykyistä tehokkaammat välineet kaikkien tarvittavien tietojen saamiseksi markkinatoimijoilta mahdollisimman nopeasti jotta se voisi antaa päätökset yritysten kannalta järkevässä ajassa.

Menettelyasetus säilyy suurelta osin muuttumattomana, ja suunnitellut muutokset ovat sen hengen ja tavoitteiden mukaisia ja pääosiltaan vastaavat menettelyjä, joita on nou-

datettu jo komission tutkiessa kilpailuasioita SEUT 101 ja 102 artiklojen nojalla. Komission toimivaltaa valtioneuvoston osalta muokataan siis vastaavasti kuin Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1/2003 (jäljempänä täytäntöönpanoasetus) kilpailuvalvonnan osalta on säädetty.

2 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Voimassaoleva neuvoston antama menettelyasetus jää pääosiltaan muuttumattomaksi. Komission ehdotuksen keskeiset muutokset kohdistuisivat kanteluiden käsittelyn nopeuttamiseen, tiedonhankinnan tehostamiseen ja kansallisten tuomioistuinten rooliin valtioneuvoston asioissa.

Kanteluiden käsittelyn nopeuttamiseksi komissio ehdottaa asetettavaksi kaksi perusedellytystä sille, että komission täytyy ryhtyä tutkimaan kantelua ja kantelijalle syntyy oikeus saada asiaa koskeva päätös. Kantelun tekijän tulisi osoittaa olevansa asianomainen osapuoli. Tämän on määritelty menettelyasetuksen 1 artiklan h) kohdassa tarkoittavan jäsenvaltiota, henkilöä, yritystä tai yritysten yhteenliittymää, jonka etuihin tuen myöntäminen voi vaikuttaa, erityisesti tuensaajaa, kilpailevia yrityksiä ja alan järjestöjä. Lisäksi kantelun tekijän tulisi käyttää komission laatimaa pakollista kantelulomaketta. Kantelulomake on käytössä tälläkin hetkellä, mutta sen huolellinen täyttäminen ei ole edellytyksenä sille, että komission täytyy tutkia kantelua. Jos nämä edellytykset eivät täytyisi, komissio voisi katsoa yhteydenoton olevan markkinatietoa, jonka pohjalta komissio voi tarpeen mukaan käynnistää ex officio tutkimuksen, mutta komissiolla ei olisi velvollisuutta tutkia asiaa tai tehdä asiasta päätöstä.

Jos kantelija ei toimita komission tietopyynnössä yksilöimiä tietoja komission asettamassa määräajassa, komissio voisi kantelijan passiivisuuden johdosta virallisesti lopettaa kantelun käsittelyn.

Ehdotuksen mukaan uudistus vähentäisi kanteluiden määrää ja näin nopeuttaisi kanteluiden käsittelyaikaa ylipäänsä, koska komissio pystyisi kohdistamaan resurssinsa merkittäviin kanteluihin. Voidaan arvioida, että uudistus vähentäisi myös jäsenmaiden ja kante-

lijän hallinnollista taakkaa, kun komissio saisi heti tutkimuksen alussa käyttöönsä riittävät tiedot. Komissiolle ehdotetun priorisointimahdollisuuden osalta ehdotus vastaa täytäntöönpanoasetuksessa säädettyä menettelyä kilpailuvalvontaan SEUT 101 ja 102 artikloihin liittyvissä asioissa. Komission priorisointimahdollisuudella ei ole tältä osin havaittu haitallisia vaikutuksia. On kannatettavaa, että komissio voi kohdistaa resurssinsa kilpailun vääristymisen kannalta haitallisimpiin tapauksiin. Tavoitetta lyhentää kanteluiden käsittelyaikoja on myös pidettävä kannatettavana.

Tiedonhankinnan tehostamisen osalta ehdotuksessa esitetään muutoksia komission valtuuksiin velvoittaa yrityksiä vastaamaan sen tekemiin tietopyyntöihin. Muutos koskisi vain SEUT 108 artiklan 2 kohdan mukaisessa muodollisessa tutkimuksessa olevien monimutkaisten tapausten selvittämiseksi tarvittavia tietopyyntöjä. Tällä hetkellä komissio saa muodollisessa tutkimuksessa olevien tapausten ratkaisemiseksi tarvitsemansa tiedon pääosin jäsenmaiden viranomaisilta, koska komissiolla ei ole toimivaltaa velvoittaa yrityksiä vastaamaan tietopyyntöihinsä. Tällä hetkellä joissain jäsenmaissa ei viranomaisilla kuitenkaan ole tehokkaita keinoja saada yrityksiltä kaikkia komission tarvitsemia tietoja. Ehdotuksen mukaan komissio tarvitsee joissain tapauksissa enemmän tietoa kuin se on tähän saakka jäsenmailta saanut. Ehdotuksen mukaan tapausten nopea ja luotettava ratkaiseminen edellyttää tarkkoja ja täydellisiä tietoja, jotka komission tulee saada käyttöönsä mahdollisimman nopeasti. Tietoja voisi pyytää myös valtioneuvoston tutkimuksen ulkopuolisilta yrityksiltä. Tiedot koskisivat esimerkiksi markkinatietoja, jotka yrityksellä olisi jo hallussaan. Komissio voisi tehdä yrityksille tietopyyntöjä sanktion uhalla. Sanktiomahdollisuus ei koske jäsenvaltioille osoitettuja tietopyyntöjä. Komissio voisi määrätä sanktion maksettavaksi, jos yritys on antanut väärää tai puutteellisia tietoja tahallaan tai huolimattomuuttaan. Ennen sanktioiden määräämistä komission tulisi kuulla yritystä asiasta. Jäsenmaita tulisi informoida asianmukaisesti sekä tietopyynnöistä että niihin saaduista vastauksista. Yritysten luottamuksellisia tietoja tulisi suojella asianmukai-

sesti. Lisäksi ehdotuksessa todetaan, että myös sektorikohtaisten selvitysten osalta komissio tarvitsisi markkinatietoa suoraan yrityksiltä silloin kun se näkee tarpeelliseksi selvittää useassa jäsenmaassa jollain tietyllä talouden sektorilla tai tiettyyn valtiontuki-instrumenttiin liittyviä ongelmia.

Ehdotus vastaa myös tältä osin komission toimivaltaa kilpailuvalvonnan osalta. Tältä osin voidaan kuitenkin pitää tärkeänä, että komission velvollisuudet koskien tietojen luovuttamista tutkinnan kohteena olevalle jäsenmaalle tulisi kirjata asetukseen yksityiskohtaisesti. Tutkinnan kohteena olevan jäsenen keskeinen rooli kantelun tutkimisessa ei saa vaarantua. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää tutkinnan ulkopuolisille yrityksille syntyvään hallinnolliseen taakkaan. Komission tulee käyttää tietopyyntöjä tältä osin hyvin harkiten. Suomen kilpailukyvyn kannalta voidaan kuitenkin pitää hyvänä, että komissiolla olisi käytössään entistä tehokkaammat välineet jäsenvaltioiden myöntämien valtiontukien lainmukaisuuden tutkimiseen. Tietopyyntöihin liittyvä sanktiointimahdollisuus takaa komission tiedonsaannin. Ehdotus parantaisi valtiontukivalvonnan tehokkuutta ja lisäisi uskottavuutta. Valtioneuvoston kanta on, että ehdotusta ei vastusteta.

Kansallisten tuomioistuinten roolin osalta ehdotuksessa esitetään, että tutkiessaan valtiontukitapauksia kansalliset tuomioistuimet voisivat halutessaan pyytää komissiolta asiakirjoja tai kysyä komission kantaa asian ratkaisemiseen liittyvän sääntelyn soveltamisesta. Lisäksi ehdotetaan, että komissio voisi omasta aloitteestaan toimittaa kansalliselle tuomioistuimelle kirjallisen kannan tai kansallisen tuomioistuimen luvalla ottaa asiaan kantaa myös suullisesti. Tätä tarkoitusta varten komissio voisi pyytää kansallista tuomioistuinta toimittamaan sille asian kannalta relevantteja asiakirjoja. Ehdotuksessa todetaan, että yhteistyö kansallisten tuomioistuinten kanssa on valtiontuki asioissa tärkeää. Tähän asti yhteistyö on ollut melko vähäistä ja komissio toivoo voivansa olla jatkossa enemmän avuksi tältä osin.

Komissiolla on jo vastaava mahdollisuus yhteistyöhön kansallisten tuomioistuinten kanssa kilpailuvalvonnan osalta. Valtioneuvoston kanta on, että niin kauan kuin muu-

tokseen ei sisälly suomalaisten tuomioistuinten riippumattomuutta vaarantavia elementtejä, ehdotusta voidaan kannattaa.

3 Ehdotuksen oikeusperusta ja toissijaisuusperiaate

Asetuksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 109 artikla. Toissijaisuusperiaatetta ei sovelleta, koska ehdotus koskee valtiontukisääntöjen soveltamista, mikä kuuluu Euroopan unionin yksinomaisen toimivallan piiriin.

4 Asian käsittely Euroopan unionissa ja kansallinen käsittely

Asian käsittely on aloitettu neuvoston työryhmässä 22.1.2013 ja se on tarkoitus käsitellä kevään kuluessa. Asiassa tullaan kuulemaan Euroopan parlamenttia ja siitä tullaan päättämään neuvostossa määräenemmistöllä. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2014 alusta.

Asiaa on käsitelty 31.1.2013 EU-12 kilpailu-, valtiontuki- ja hankintajaoston kokouksessa.

5 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa asetusehdotuksen hyväksymistä. Ehdotus selkeyttää valtiontukivalvontaa ja nopeuttaa osaltaan valtiontukikanteluiden käsittelyä.

6 Vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotuksella ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön. Neuvoston asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta Suomessa, mukaan lukien Ahvenanmaalla.

7 Muut vaikutukset

Ehdotuksella ei ole varsinaisia taloudellisia tai viranomaistoimintaan kohdistuvia vaikutuksia.

tuksia. Ehdotus saattaa vähentää valtiontutkintoihin liittyvää viranomaistyötä jonkin verran, mutta ei merkittävässä määrin. Niissä tapauksissa, joissa tietoja kysyttäisiin valti-

ontukitutkinnan ulkopuolisilta yrityksiltä on mahdollista, että tämä lisäisi jonkin verran yritysten hallinnollista taakkaa.